

Impact Agenda 2030

Een bijdrage aan een toekomstbestendige, weerbare economie

De Impact Agenda 2030 is tot stand gekomen in het kader van:

Agenda
Stad

Impact Agenda 2030

5 thema's voor 2030

1. Sturen op impact

Maatschappelijke waarde – sociaal én ecologisch – is geïntegreerd in het meten en belonen van economische prestaties

2. Impactvol inkopen

(Publieke) inkoop is gericht op het realiseren van maatschappelijke waarde

3. Impactfinanciering

Impact- en resultaatfinanciering zijn vanzelfsprekende onderdelen van het financiële systeem

4. Sociale (digitale) innovatie

Sociale en solidaire organisaties zijn een drijvende kracht achter sociale innovatie en digitale inclusie

5. Onderwijs

De principes van een toekomstbestendige, weerbare, sociale en solidaire economie zijn verankerd in het onderwijs

3 randvoorwaarden

Een landelijk kader

Voor herkenning, concurrentievermogen, coherentie en systeemverantwoordelijkheid

Een juridisch raamwerk

Voor *impact first*-organisaties

Aansluiten op het bestaande ecosysteem

Impactcoalities als infrastructuur

Handelingsperspectieven voor

Nationale overheid

Regionale overheden

Lokale overheden

Netwerkpartijen

Kennisinstellingen

Financiers

Sociale en solidaire organisaties

Impactgedreven en *impact first*-organisaties in Nederland

108.000 bedrijven

ondernemen op uiteenlopende manieren met maatschappelijke impact

20.000 bedrijven

zeggen bij te dragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's)

13.700 organisaties

zijn actief in
100 *impactprogramma's*

2.811 impact first-ondernemingen

stellen hun maatschappelijke missie centraal

47.000 bedrijven

zijn actief in
ruim 600 *duurzaamheidsprogramma's*

13.000 bedrijven

werken aan innovaties op het gebied van duurzame energie, circulaire economie of sociale impact

Bijna 5 keer hoger dan gemiddeld

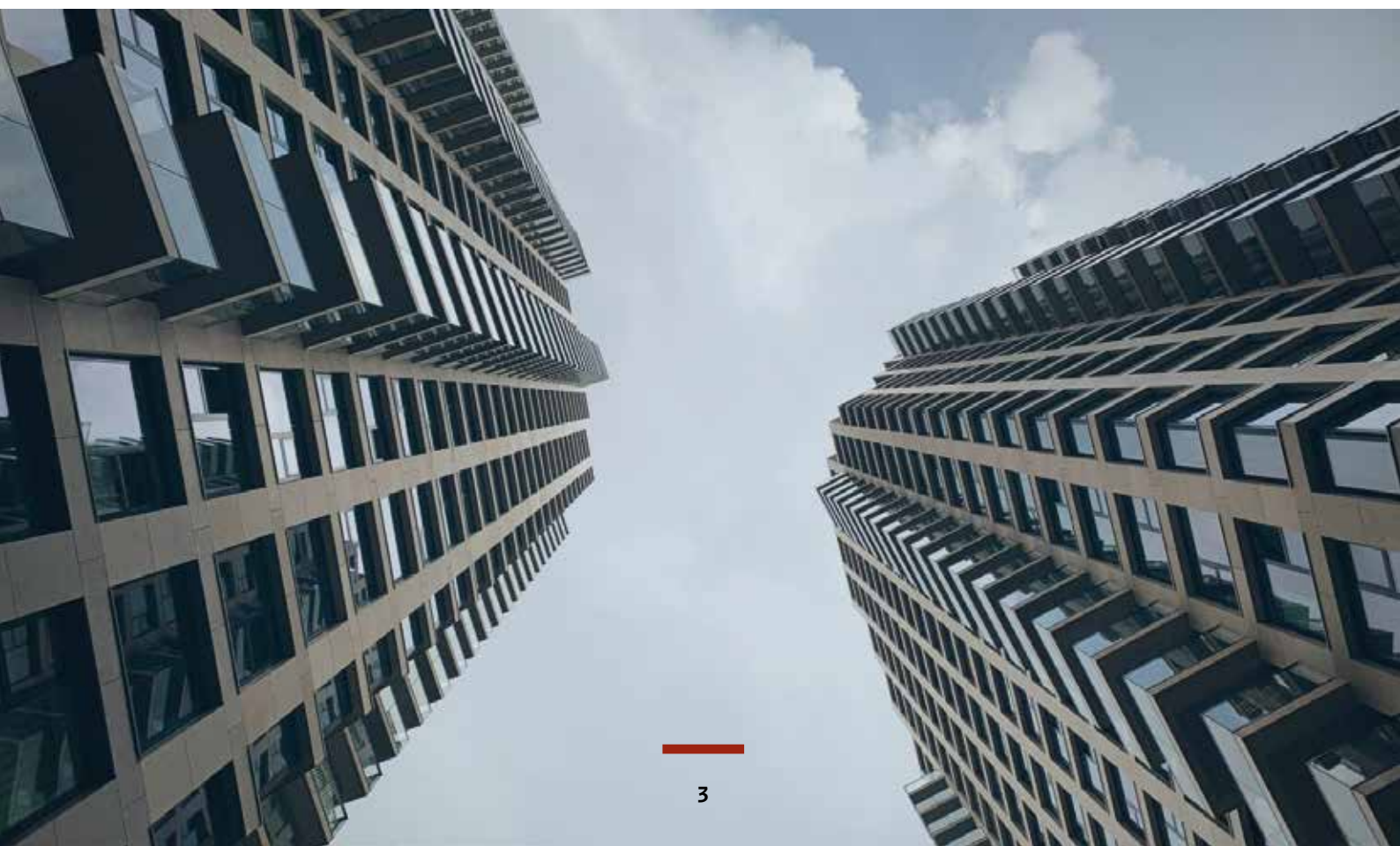
- aantal banen bij bedrijven die zich bezighouden met sociale impact, SDG's of duurzaamheid
- aandeel scale-ups bij bedrijven die zich bezighouden met SDG's of duurzaamheid

Bijna 10 keer hoger dan gemiddeld

- aandeel scale-ups bij bedrijven die zich bezighouden met sociale impact

Bron: *Innovatiespotter*, maart 2026

Bekijk de volledige analyse op innovatiespotter.nl/2026/04/impact-agenda-2026

Inhoudsopgave

Impact Agenda 2030	2
Impactgedreven en <i>impact first</i> -organisaties in Nederland	3
De Impact Agenda 2030 in het kort	5
Totstandkoming Impact Agenda 2030	6
Deel I: Inleiding en context	8
Deel II: Impact Agenda 2030	12

De Impact Agenda 2030 in het kort

De Impact Agenda 2030 biedt een basis voor een nationale strategie op weg naar een weerbare, toekomstbestendige economie, waarin niet alleen financiële, maar ook maatschappelijke waarde – sociaal én ecologisch – stevig is verankerd. Het document is nadrukkelijk geen manifest, maar een handreiking om voort te bouwen op bestaande structuren, die beter te benutten en versnippering te voorkomen. De agenda sluit aan bij oproepen vanuit de Europese Commissie en bij doelstellingen waar Nederland zich aan verbonden heeft, zoals de Sustainable Development Goals (SDG's).

De inhoud is gebaseerd op inzichten en ervaringen van een brede vertegenwoordiging van het impactecosysteem in Nederland. Van onderop is de afgelopen jaren al een stevig fundament ontstaan waarin ondernemers, maatschappelijke initiatieven, netwerken en regionale samenwerkingsverbanden een rol spelen. Niettemin blijven doorbraken uit bij gebrek een nationale strategie.

Met de Impact Agenda 2030 ligt er een basis voor een dergelijke strategie, die bestaat uit drie randvoorwaarden en vijf inhoudelijke thema's. Aan de thema's zijn mogelijke acties voor verschillende stakeholders gekoppeld: suggesties die de lezer naar eigen inzicht of ervaring wel of niet op kan pakken.

De drie randvoorwaarden voor 2030 zijn:

1. **Een landelijk kader:** Dit biedt herkenning, coherentie, systeemverantwoordelijkheid en concurrentievermogen, zodat publieke middelen en definities samenhangend zijn.
2. **Een juridisch raamwerk:** De invoering van de Maatschappelijke BV (BVM) als rechtsvorm om duidelijkheid te bieden over de maatschappelijke missie van een bedrijf, net als de erkenning van andere vormen die maatschappelijke missies kunnen beschermen tegen kortetermijnbelangen, zoals steward-ownership.
3. **Aansluiting op het ecosysteem:** In plaats van nieuwe structuren te bouwen, worden bestaande lokale en regionale impactcoalities (IC's) versterkt en verbonden tot een landelijk netwerk.

De agenda identificeert vijf inhoudelijke thema's voor 2030:

1. **Sturen op impact:** Resultaatgericht denken en waarderen staat centraal: maatschappelijke waarde – sociaal én ecologisch – is in 2030 geïntegreerd in het meten en belonen van economische prestaties.
2. **Impactvol inkopen:** (Publieke) inkoop is in 2030 gericht op het realiseren van maatschappelijke waarde.
3. **Impactfinanciering:** Impactfinanciering, waaronder resultaatfinanciering, is in 2030 vanzelfsprekend onderdeel van het financiële systeem.
4. **Sociale (digitale) innovatie:** Sociale en solidaire organisaties zijn in 2030 een drijvende kracht achter maatschappelijke en sociale innovatie en digitale inclusie.
5. **Onderwijs:** De principes van een toekomstbestendige, weerbare, sociale en solidaire economie zijn verankerd in het onderwijs.

De Impact Agenda 2030 wordt gepresenteerd in het kader van de afronding van de City Deal Impact Ondernemen, een tijdelijk samenwerkingsverband om het impactecosysteem te versterken. De auteurs zien de afronding niet als een eindpunt, maar als een nieuwe start om deze ontwikkeling verder te versnellen.

Totstandkoming Impact Agenda 2030

De Impact Agenda 2030 is voor een belangrijk deel gebaseerd op de inzichten en ervaringen van de Nederlandse delegatie van meer dan 65 deelnemers, die in oktober 2025 is afgereisd naar het Global Social and Solidarity Economy Forum (GSEF) te Bordeaux.

Het gezelschap, bestaande uit beleidsmakers, impactondernemers, commons, maatschappelijke organisaties, financiers en wetenschappers, heeft actief bijgedragen aan de inhoud van deze agenda. Ook diverse ministeries zijn betrokken geweest. De samenwerking is tot stand gekomen in het kader van de City Deal Impact Ondernemen. Meer informatie over de delegatie is te vinden op www.delegatiegsef.nl.

De penvoerders van de Impact Agenda – Amsterdam Impact (gemeente Amsterdam), Social Enterprise NL, Meetellen en De Omslag – hebben de inzichten en ervaringen gebundeld tot een basis voor een gezamenlijke nationale strategie, die in deze agenda gepresenteerd wordt. De onderwerpen zijn verwerkt tot drie randvoorwaarden en vijf inhoudelijke thema's. Aan die laatste zijn actiepunten voor de verschillende stakeholders gekoppeld, die het mogelijk maken om zo snel mogelijk in de actiemodus te komen.

Nederlandse impactdelegatie naar GSEF op het station van Bordeaux, 28 oktober 2025. Foto: Carolien Wolsink

De structuur, randvoorwaarden en vijf thema's creëren samenhang tussen verschillende inhoudelijke thema's en beleidsdossiers. Dit geeft regionale en lokale overheden de ruimte om deze basis in de eigen context verder uit te werken. Versnippering wordt daarmee voorkomen en er ontstaat een stabiele basis waarop een impactvolle economie kan groeien. De gekoppelde acties moeten gezien worden als suggesties afkomstig van verschillende partijen in het ecosysteem, waar geen hiërarchie in is aangebracht. Het zijn aanknopingspunten die voor de lezer op basis van eigen inzicht en ervaring wel of niet toepasbaar zijn.

Daarmee is de Impact Agenda 2030 nadrukkelijk een handreiking en geen manifest. De gemene deler tussen iedereen die eraan heeft bijgedragen of die 'm omarmt, is de overtuiging dat:

- onze economie alleen toekomstbestendig en weerbaar is als sociale en ecologische effecten structureel worden meegewogen;
- een nationale strategie essentieel is om de maatschappelijke en economische potentie van het al bestaande impactecosysteem structureel te benutten, zowel in nationaal als in Europees verband;

- een landelijk kader, een juridisch raamwerk en aansluiten op het bestaande ecosysteem randvoorwaarden zijn;
- sturen op impact, impactvol inkopen, impactfinanciering, digitale (sociale) innovatie en onderwijs de urgente thema's voor 2030 zijn.

We presenteren deze Impact Agenda 2030 ter afsluiting van de City Deal Impact Ondernemen: een tijdelijk, landelijk partnernetwerk waarin vijf jaar lang is samengewerkt aan de versterking van het impactecosysteem. De auteurs zien deze afronding niet als een eindpunt, maar als een moment voor een nieuwe start en een versnelling van de stappen die in de afgelopen periode zijn gezet.

Met de presentatie van de agenda nodigen de initiatiefnemers u uit: laten we samenwerken aan een toekomst waarin maatschappelijke waarde een centrale rol speelt in het versterken van onze samenleving en economie.

Deel I: Inleiding en context

1. De Impact Agenda 2030: een basis voor een nationale strategie

Sociale cohesie is essentieel voor economische stabiliteit. Innovatie ontstaat daar waar maatschappelijke uitdagingen helder in beeld zijn. Hoe hoger de capaciteit om systemschokken op te kunnen vangen, zoals de eindigheid van hulpbronnen, hoe veerkrachtiger onze economie. En door juist nu in maatschappelijke waarde te investeren, voorkomen we instabiliteit en veel grotere kostenposten in de toekomst.

Onze economie is, kortom, alleen toekomstbestendig en weerbaar als sociale en ecologische effecten structureel worden meegewogen. Deze overtuiging ligt ten grondslag aan de Impact Agenda 2030: een basis voor een nationale strategie op weg naar een weerbare, toekomstbestendige economie, waarin niet alleen financiële, maar ook maatschappelijke waarde – sociaal én ecologisch – stevig is verankerd.

Het fundament van een dergelijke ‘sociale en solidaire economie’, zoals de Europese terminologie luidt, is in ons land al goed ontwikkeld. De afgelopen tien jaar is een Nederlands impactecosysteem, bestaande uit ondernemers, initiatieven, netwerken en regionale samenwerkingsverbanden, van onderop al zeer sterk tot bloei gekomen.

Maar doorbraken blijven uit: door het gebrek aan een samenhangende nationale strategie, wordt de maatschappelijke en economische potentie van dit ecosysteem nog onvoldoende structureel benut. Initiatieven zijn te sterk afhankelijk van de lokale of regionale context, tijdelijke programma’s en uiteenlopende beleidskaders. Dit belemmert opschaling en zorgt voor versnippering in definities en instrumenten. Als gevolg wordt het voor ondernemers, maatschappelijke initiatieven, financiers en overheden lastig om consistent samen te werken aan het creëren van maatschappelijke waarde.

De Impact Agenda 2030 biedt een eerste opzet voor een nationale strategie. Een brede vertegenwoordiging van het

ecosysteem heeft aan de inhoud bijgedragen. Gezamenlijk doen zij een oproep aan het kabinet om deze strategie met elkaar te voltooien en te implementeren.

Een duidelijke oproep uit Brussel

Daarmee sluit de agenda aan bij de eerdere oproep van de Europese Commissie¹ en de aanbevelingen van de Raad van de Europese Unie. Veel Europese landen, zoals Duitsland, Frankrijk en Finland, hebben deze dringende aanmoedigingen al opgevolgd: zij hebben een nationale strategie voor de sociale en solidaire economie ontwikkeld en geïmplementeerd.

Het tekent het belang voor Nederland en Europa: de invoering van een nationale strategie is niet alleen essentieel om ons concurrentievermogen binnen Europa gezond te houden, maar ook de toekomstbestendigheid van de Europese economie als geheel. Op die manier kunnen we als Europese Unie namelijk gezamenlijk optrekken naar een toekomstbestendige en weerbare economie; een belangrijke stap om geopolitieke versnippering te voorkomen – wat, zo benadrukt het Draghi-rapport, een noodzaak is.

Deze Impact Agenda 2030 markeert een belangrijke stap om dit hiaat te vullen en de sociale en solidaire economie in Nederland verder te versterken. De Nederlandse overheid hoeft hiervoor geen nieuwe structuur te bouwen, maar kan met het neerleggen van een verbindende en richtinggevende agenda aansluiten op wat er al is en dat versterken.

2. Terminologie

In tegenstelling tot de duidelijke principes en categorieën die de Europese Unie in het Social Economy Action Plan hanteert, kent Nederland geen formele juridische of beleidsmatige afbakening van een economie waarin ook maatschappelijke en ecologische waarde verankerd is. Begrippen als ‘sociale en solidaire economie’, ‘impacteconomie’ en ‘nieuwe economie’ bestaan naast elkaar en worden in verschillende contexten gebruikt. Ook de term ‘brede welvaart’ wordt gebruikt voor sturing op een economie waarin maatschappelijke waarde centraal staat. Daarnaast heeft Nederland zich verbonden aan de Sustainable Development Goals (SDG’s): de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelstellingen voor 2030, die in 2015 door alle VN-lidstaten zijn ondertekend.

Deze pluriformiteit weerspiegelt de rijkdom en diversiteit van het Nederlandse ecosysteem: van missiegedreven ondernemingen en maatschappelijke initiatieven tot de bredere duurzaamheidsbeweging. In deze agenda is er daarom bewust voor gekozen om niet één term leidend te maken, maar de verschillende begrippen naast elkaar te gebruiken.

De volgende kernprincipes van de sociale en solidaire economie geven richting aan wat we bedoelen met deze verschillende termen (die dus ook gelden als we spreken over de ‘impacteconomie’):

- 1. Maatschappelijke of ecologische waarde staat boven winstmaximalisatie.** Organisaties richten zich primair op sociale of ecologische doelstellingen. Financiële continuïteit is noodzakelijk, maar winst is geen doel op zichzelf.
- 2. Herinvestering van winsten in maatschappelijke doelen.** Eventuele winsten worden grotendeels terug in de missie geïnvesteerd, ten bate van leden, gemeenschappen of de samenleving.
- 3. Participatieve of democratische governance.** Organisaties betrekken medewerkers, leden, gebruikers of gemeenschappen actief in besluitvorming of hanteren governancevormen gericht op maatschappelijke vooruitgang.

Entiteiten die actief bijdragen aan de sociale en solidaire economie, zijn sociale ondernemingen, maatschappelijk gedreven ondernemingen, coöperatieve ondernemingen (bijvoorbeeld energiecoöperaties of zorgcoöperaties), maatschappelijke organisaties, (bewoners)initiatieven en commons (burgercollectieven). Deze entiteiten zetten in op zowel ecologische (inclusief circulaire) als sociale waarde.

Binnen deze brede groep nemen sociale ondernemingen een herkenbare plaats in. De SER heeft de volgende werkdefinitie opgesteld: “Sociale ondernemingen zijn *zelfstandige ondernemingen* die een product of dienst leveren en primair en expliciet een *maatschappelijk doel* nastreven, dat wil zeggen een maatschappelijk probleem willen oplossen.”² Deze definitie is gebaseerd op die van de Europese Commissie, al laat de SER twee elementen daarvan over aan de visie van de ondernemer: “een expliciete beperking van de mogelijkheid om winst uit te keren en expliciete eisen betreffende inclusief bestuur en governance.” Hiermee is de SER-definitie ook lichter dan de principes van de Code Sociale Ondernemingen³, een door veel Nederlandse overheden erkend register van sociale ondernemingen.

In Nederland wordt daarnaast steeds vaker gesproken over ‘impactondernemingen’, omdat ‘sociaal ondernemen’ hier regelmatig uitsluitend geassocieerd wordt met arbeidsparticipatie, niet met duurzaamheid, circulariteit, voedseltransitie, verbetering van de zorg en andere impactgebieden. Deze ontwikkeling is relatief uniek voor Nederland: de Europese definitie van ‘sociale onderneming’ sluit die impactgebieden namelijk niet uit.

Er is geen algemeen geaccepteerde definitie van ‘impactonderneming’ of ‘impactondernemen’: in de praktijk lijken er vooral verschillende opvattingen te zijn over de mate waarin een dergelijke definitie niet alleen betrekking dient te hebben op het product- of dienstenaanbod, maar ook op het bredere interne beleid van een onderneming.

3. Gidsrol

Als voorbeeld van een andere organisatiewijze van onze economie, heeft de sociale en solidaire economie een gidsrol en, in de transitie naar een nieuwe economie, invloed op reguliere bedrijven. De principes van de impacteconomie tonen hoe maatschappelijke waarde, brede welvaart en gedeelde verantwoordelijkheid centraal kunnen staan, in tegenstelling tot een economie waarin uitsluitend plaats is voor financiële waarde.

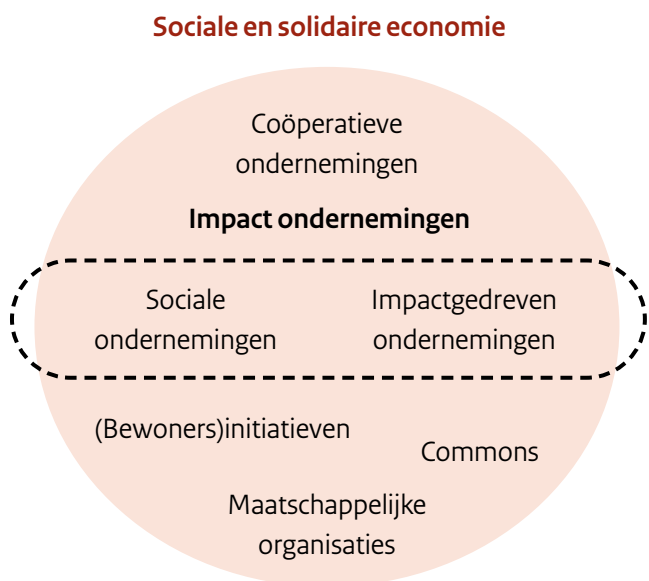
Op termijn vraagt deze benadering om een grondige herziening van de wijze waarop we naar waarde(n) kijken en hoe we die verankeren in beleid, bedrijfsvoering en publieke systemen. De impacteconomie fungeert in deze transitie als een hefboom: een beweging waarin normen, waarden en regels stap voor stap worden geïnstitutionaliseerd, zodat de principes van maatschappelijke waardecreatie uiteindelijk doordringen tot de volledige economie.

Hierbij kan worden voortgebouwd op huidig beleid, zoals de verschillende doelen en niveaus om maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) te stimuleren:

1. Het inzichtelijk maken van negatieve impact en het vergroten van transparantie richting interne en externe stakeholders, onder meer via rapportage en tooling zoals ESG-instrumenten.
2. Het actief verminderen van negatieve impact, bijvoorbeeld via beleid en programma's die gericht zijn op MVO-implementatie.
3. Het faciliteren van ondernemingen die primair zijn opgericht om een positieve sociale of ecologische bijdrage te leveren.

Idealiter werken ondernemingen op alle drie van deze niveaus, al bevinden ze zich in de praktijk vaak ergens tussen deze lagen in.

Hierbij is het belangrijk om er bewust van te zijn dat deze niveaus een integraal geheel vormen: de rapportageverplichtingen en tools die betrekking hebben op niveau 1, zoals de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), zorgen namelijk niet direct voor daadwerkelijke impactreductie of -creatie, in tegenstelling tot de niveaus 2 en 3. Door deze gelaagdheid goed voor ogen te houden, is het mogelijk om *green- en socialwashing* te voorkomen, want ondernemingen met een expliciete maatschappelijke missie kunnen hun impact daardoor uniform en geloofwaardig uitdragen.

Figuur 1: Entiteiten die deel uitmaken van de sociale en solidaire economie.

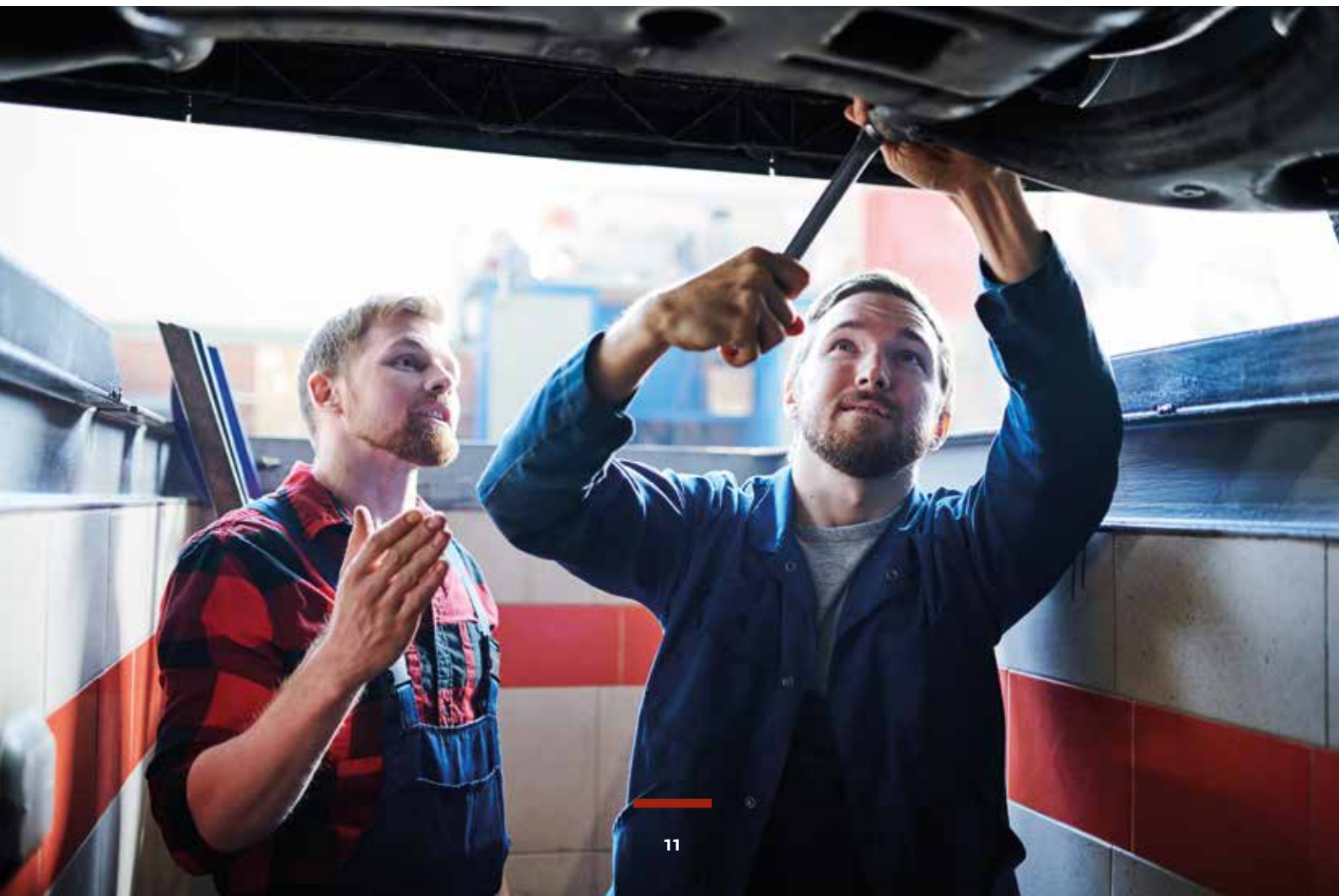
Cijfers en omvang in Nederland

Volgens de laatste officiële telling van de sociale en solidaire economie in Nederland, waren er in de periode 2014-2015 in totaal 60.194 entiteiten actief in de sociale en solidaire economie (coöperaties, sociale ondernemingen, verenigingen, stichtingen en vergelijkbare vormen), goed voor 798.778 banen – ongeveer 9,8 procent van alle betaalde werkgelegenheid. Daarnaast werd het aantal sociale ondernemingen in 2016 geschat op 6.000 organisaties.⁴

Inmiddels is ook recentere informatie beschikbaar over de bredere beweging: uit een analyse van Innovatiespotter (maart 2026) blijkt dat ongeveer 108.000 Nederlandse bedrijven op een of andere manier ondernemen met maatschappelijke impact. Dit spectrum loopt uiteen van ruim 20.000 bedrijven die op hun website aangeven bij te dragen aan Sustainable Development Goals, 13.700 organisaties die actief zijn in 100 impactprogramma's, ruim 5.000 bedrijven die innovatief zijn in de circulaire economie, tot 2.800 impact first-ondernemingen die hun maatschappelijke missie

centraal stellen. In totaal 61.000 ondernemingen claimen zelf een vorm van maatschappelijke waardecreatie te realiseren, terwijl 47.000 bedrijven worden herkend via ruim 600 externe duurzaamheidsprogramma's, certificeringen, investeringen of richtlijnen. Daarnaast worden ruim 13.000 bedrijven herkend als innovatief op thema's als duurzame energie, circulaire economie of sociale impact.⁵

Door het ontbreken van formele juridische of beleidsmatige definities, is het onmogelijk om de totale omvang van de impact in beeld te krijgen. De sociale en solidaire economie kan hierdoor worden geïnterpreteerd als een nichebeweging. Ten onrechte, want de impact die entiteiten in de sociale en solidaire economie direct en indirect hebben, bijvoorbeeld door de beïnvloeding van andere bedrijven, is veel groter dan deze cijfers kunnen doen vermoeden.

Deel II: Impact Agenda 2030

De Impact Agenda 2030 biedt een basis voor een overkoepelende beleidsvisie om de sociale, solidaire en impacteconomie in Nederland te ontwikkelen. Het jaar 2030 dient als eerste horizon voor de ontwikkelingen die nodig zijn om de impacteconomie de komende jaren te versterken en te institutionaliseren.

1. Drie randvoorwaarden voor een sterke impacteconomie

1: Een landelijk kader

Voor herkenning, concurrentievermogen, coherentie en systeemverantwoordelijkheid

Een landelijk kader biedt samenhang in de inzet van publieke middelen, duidelijke definities en meetmethoden, en zekerheid aan ondernemingen die maatschappelijke waarde op willen schalen.

Een dergelijk kader zorgt voor:

- Herkenning: duidelijkheid over wat maatschappelijke waardecreatie inhoudt.
- Concurrentievermogen: versterking van de concurrentiepositie van sociale en solidaire organisaties.
- Coherentie: consistentie tussen beleid, instrumenten en definities.
- Systeemverantwoordelijkheid: een rol voor de nationale overheid in het borgen van continuïteit, kennis en kaders.

Dit landelijke kader sluit aan op wat de afgelopen jaren in steden, regio's en netwerken is opgebouwd. De nationale overheid doet een stap naar voren om het kader te creëren: zij heeft een faciliterende en verbindende taak om duidelijkheid, stabiliteit en samenhang te bieden. De inzet op de impacteconomie van de rijksoverheid via de City Deal Impact Ondernemen vormt hiervoor een belangrijk fundament.

2: Een juridisch raamwerk

Voor impact first-organisaties

Juridische erkenning van organisaties die hun maatschappelijke missie expliciet maken, biedt duidelijkheid aan overheden, financiers, consumenten en bedrijven.

Deze erkenning geldt voor sociale en coöperatieve ondernemingen, verenigingen en stichtingen met een expliciet gemaakte maatschappelijke missie. Hierbij is er in het bijzonder aandacht voor juridische erkenning van sociale ondernemingen. In 2030 is de Maatschappelijke BV (BVM) ingevoerd: het resultaat van een ontwikkeling waar ondernemers al jaren op wachten en waar breed maatschappelijk draagvlak voor is. Daarnaast wordt gekeken naar andere vormen van juridische erkenning, zoals de introductie van steward-ownership (rentmeestervenootschap) als rechtsvorm: een governance-model dat economisch eigendom en stemrecht van elkaar scheidt, zodat het mogelijk wordt om winst te herinvesteren in de missie van een bedrijf en die te beschermen tegen de kortetermijnbelangen van aandeelhouders. Daarmee is het model ook bruikbaar voor bedrijven in de bredere economie – de scheiding van economisch eigendom en zeggenschap vereist immers niet dat de te beschermen missie maatschappelijk gericht is.¹

Een juridisch raamwerk biedt ook een handvat voor andere organisaties die maatschappelijke waarde realiseren, maar (nog) niet volledig *impact first* zijn – zoals 'traditionele' bedrijven die er actief aan werken om hun activiteiten of diensten meetbaar socialer, duurzamer of meer solidair in te richten.

3: Aansluiten op het bestaande ecosysteem

Impactcoalities als infrastructuur

Deze agenda beoogt nadrukkelijk níét het creëren van nieuwe uitvoeringsstructuren. Nederland heeft al een rijke

infrastructuur van lokale en regionale samenwerkingen waarin ondernemers, maatschappelijke initiatieven, netwerkorganisaties, financiers, kennisinstellingen en overheden gezamenlijk werken aan maatschappelijke opgaven. Deze impactcoalities (IC's), die zich nu op verschillende plekken in Nederland ontwikkelen, vormen de infrastructuur van het Nederlandse impactecosysteem.²

IC's zijn de lokale en regionale ecosystemen voor de sociale en solidaire economie en zijn structurele samenwerkingen tussen sleutelactoren, met name kennisinstellingen, financiers, netwerkpartijen, ondernemers en lokale overheden. Ze vertalen (inter)nationale en lokale doelstellingen rondom de sociale en solidaire economie naar doelgerichte, concrete inzet op lokaal en regionaal niveau. Tegelijkertijd signaleren de IC's concrete kansen en rollen op nationaal niveau.

In 2030 bestaan in diverse regio's lokale of regionale IC's die verbonden zijn in een landelijk netwerk, zodat ervaringen en werkende aanpakken tussen regio's kunnen worden uitgewisseld. De nationale overheid speelt een faciliterende rol, onder meer door langjarige ondersteuning van het onderhouden en verbinden van het landelijke netwerk van lokale IC's. De rijksoverheid volgt de ontwikkelingen in de verschillende Nederlandse regio's. Daarbij wordt gericht gekeken naar stedelijke contexten: hoe kan in gebieden met langjarige programma's van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid extra worden ingezet op het versterken van de impacteconomie?³

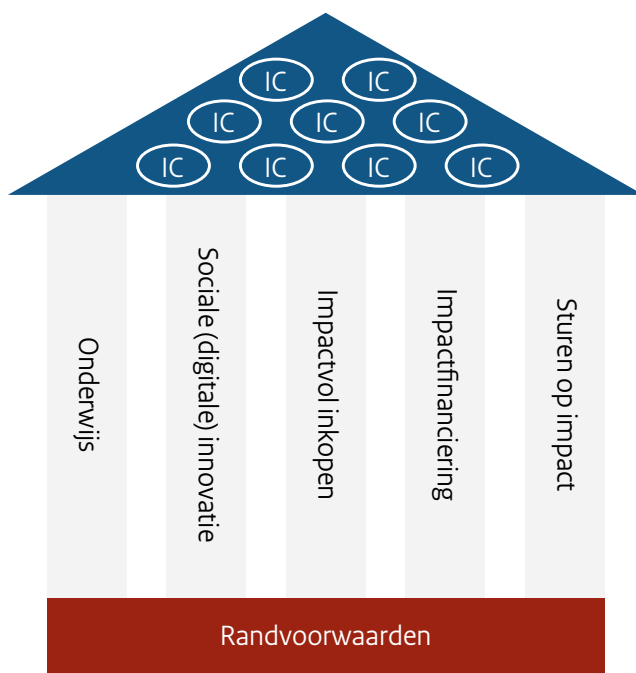
Daarbij kan steviger de verbinding gelegd worden met translokale netwerken. Denk bijvoorbeeld aan:

- De Sociaal-Economische Raad (SER). De SER werkt aan verschillende handreikingen voor de sociale en solidaire economie. In het Brede Welvaartsprincipe⁴ zijn het werk van de SER en de afspraken met sociale partners verankerd. De SER werkt aan het bevorderen van ondernemerschap en waardig werk, duurzame groei en het creëren van een inclusieve samenleving met een evenwichtige inkomensverdeling. Daarbij is een onderscheid te maken tussen het uitvoeringswerk onder IMVO-convenanten⁵ (sectorale afspraken met bedrijven op thema's die vallen onder Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) en het advieswerk op gebieden zoals Leven Lang Ontwikkelen (LLO), het belastingstelsel en regeldruk.
- Met name voor coöperatieve ondernemingen is de Nationale Coöperatieve Raad (NCR) een stevig netwerk in Nederland. De NCR fungeert als kenniscentrum, platform en belangenbehartiger waar coöperaties elkaar ontmoeten, kennis ontwikkelen en ervaringen uitwisselen over onder meer governance, ledenbetrokkenheid en financiering. In het kader van de sociale en solidaire economie kan de NCR, via haar netwerk, verbindingen leggen tussen coöperaties, kennisinstellingen en (inter)nationale partners zoals de International Cooperative Alliance.⁶

2. Vijf inhoudelijke thema's

Deze drie randvoorwaarden – een landelijk kader, een juridisch raamwerk en een sterke regionale infrastructuur – scheppen de basis waarbinnen de vijf thema's van de Impact Agenda 2030 verder vorm krijgen:

1. Sturen op impact
2. Impactfinanciering
3. Impactvol inkopen
4. Sociale (digitale) innovatie
5. Onderwijs

Figuur 2: Randvoorwaarden en thematische speerpunten van de Impact Agenda met IC's.

We lichten de vijf thema's in het volgende hoofdstuk verder toe. Daarnaast bieden we per thema een aantal mogelijke acties voor de verschillende stakeholders. Deze handelingsperspectieven zijn aangedragen door een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van stemmen; individuele acties worden dus niet per se onderschreven door alle betrokkenen bij de Impact Agenda.

1. Sturen op impact

Doelstelling: *Resultaatgericht denken en waarderen staat centraal: maatschappelijke waarde – sociaal én ecologisch – is in 2030 geïntegreerd in het meten en belonen van economische prestaties.*

Aan de ene kant sturen overheden, zorgverzekeraars, bedrijven en andere stakeholders op basis van materiële indicatoren. Bijvoorbeeld door te sturen op maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) en gebruik te maken van pay-for-success-modellen: organisaties die aantoonbaar maatschappelijke winst realiseren, worden hier ook voor beloofd of gewaardeerd. Denk aan bonussen door lagere uitkeringslasten, besparingen in zorgkosten of milieuwinst. Impact wordt dan ook onderdeel van de cashflow. Impactmeting is gestandaardiseerd en verplicht, met meetbare data op organisatieniveau en ecosysteemniveau. Ondernemingen en initiatieven worden hierbij ondersteund door tools die op nationaal niveau beschikbaar worden gesteld en door lokale overheden vormgegeven.

Daarnaast sturen stakeholders vanuit immateriële indicatoren. Hieronder valt ook het meten en waarderen van impact op gemeenschaps- en wijkniveau, zoals de bijdrage die een organisatie aan de eigen buurt levert door het aantrekken van een diverse klantengroep. Daarmee wordt ook op (organisatie)principes en waarden gestuurd, zoals op medezeggenschap en gedeeld eigenaarschap. Transparantie en beloning op basis van aantoonbare maatschappelijke waarde zijn de norm. Zo bouwen we aan een economie waarin maatschappelijke waarde vanzelfsprekend is en loont.

Acties

Regionale overheden

Lokale overheden

- **Versterk onder ambtenaren kennis en begrip van impactmeting**
Bied ambtenaren meer toepasbare kennis over impact meten en waarderen. Faciliteer deelname aan leergangen voor ambtenaren en sociale en solidaire organisaties gezamenlijk: dat versterkt het creëren van gemeenschappelijke taal rondom impact tussen 'vrager' en 'aanbieder'. Een voorbeeld is de leergang Impactmanagement Brede Welvaart, gefaciliteerd door de provincie Noord-Brabant en breed toegankelijk voor iedereen die daar werkzaam is.
- **Integreer impactdata in gemeentelijke instrumenten, zoals inkoop of gronduitgifte**
Door impactdata gericht als instrument toe te passen

binnen gemeentelijke of provinciale inkoop- of subsidiekaders, wordt inzet op impact niet alleen zichtbaar en meetbaar, maar ook gewaardeerd.

- **Ondersteun op lokaal niveau de toepassing van concrete instrumenten, zoals de maatschappelijke kosten-batenanalyse of pay-for-success-modellen**
Een voorbeeld hiervan is een pilot rondom meta-impactmeting die in Amsterdam wordt vormgegeven, geïnspireerd door voorbeelden zoals het Spaanse REAS-model: door bestaande impactmetingen van verschillende tools te integreren, wordt meta-impact in een bepaald gebied inzichtelijk.⁷ Een ander voorbeeld is de introductie van de Nieuwe Economie Index⁸ in de gemeenten Utrecht en Amsterdam.
- **Stimuleer organisatievormen die maatschappelijke waarde verankeren in eigendom en governance**
Denk hierbij aan steward-ownership (ook wel ‘rentmeester-vennootschap’) of andere programma’s. Dit is mogelijk via bijvoorbeeld ondersteuningsprogramma’s voor lokale ondernemingen.
- **Start een pilot om lokaal of regionaal de totale impact van de sociale en solidaire economie in beeld te brengen**

Netwerkpartijen

Kennisinstellingen

Financiers

- **Ontwikkel proportionele, lerende modellen met zowel materiële als immateriële indicatoren, die bijdragen aan een lerend systeem voor impactmeting**

Nationale overheid

- **Stimuleer de ontwikkeling en toepassing van ESG-tools die voldoen aan een landelijke standaard en aansluiten op de aanbevelingen vanuit de EU**
Voor het grootbedrijf kunnen deze tools voortbouwen op de bestaande CSRD-wetgeving en voor het mkb op de VSME-standaard.
- **Zet er landelijk op in om de totale impact van de sociale en solidaire economie in beeld te brengen**
Vergelijkbare initiatieven als het REAS-model in Spanje kunnen als voorbeeld dienen. Het meten van maatschappelijke waarde moet bijdragen aan duurzame en economisch efficiënte besluitvorming en niet slechts een administratieve verplichting zijn.

- **Introduceer structurele fiscale voordelen voor sociale en solidaire organisaties**

Ontwikkel bijvoorbeeld een impactgedifferentieerde vennootschapsbelasting, waarbij ondernemingen met aantoonbaar positieve netto-impact fiscaal worden beloond, terwijl negatieve externaliteiten structureel worden meegenomen in de belastingdruk.

- **Reken expliciet en consequent de kosten van negatieve externaliteiten door**

Zorg voor een samenhangend fiscaal kader waarin een prijs wordt toegekend aan CO₂-uitstoot, biodiversiteitsverlies, vervuiling, materiaalgebruik, gezondheidsschade en onderbetaling – de *true pricing*-methode biedt een inspirerend voorbeeld.

2. Impactvol inkopen

Doelstelling: (Publieke) inkoop is in 2030 gericht op het realiseren van maatschappelijke waarde.

Alle aanbestedende diensten zien publieke inkoop als een zeer waardevol beleidsinstrument om de eigen doelstellingen te realiseren. Overheden zetten het jaarlijkse gezamenlijke inkoopvolume – anno 2025 ruim 116 miljard – actief in om te werken aan de grote opgaven van deze tijd: van klimaatadaptatie en circulaire economie tot internationale ketenverantwoordelijkheid en inclusieve arbeid. Het inkoopstelsel is gericht op het creëren van zo veel mogelijk maatschappelijke waarde in plaats van op prijs en het vermijden van risico’s. De principes van het nationaal plan MVI en het daarop voortbouwende manifest Maatschappelijke Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) zijn de norm voor alle aanbestedende diensten. Dit vraagt niet alleen iets van de inkoopafdeling, maar van de aanbestedende organisaties als geheel: het is vooral een opdracht voor bestuur, management en budgethouders. Bestaande methodieken, zoals Social Return on Investment (SROI) zijn doorontwikkeld naar integraal MVOI-beleid en daarin verankerd.

Maatschappelijke waarde wordt meegenomen in de gunningscriteria, zodat partijen die substantieel maatschappelijke waarde creëren zich beter kunnen onderscheiden en opdrachtgevers maximaal maatschappelijk rendement kunnen realiseren. Dit is niet voorbehouden aan sociale en solidaire organisaties: de

uitvraag van maatschappelijke waarde heeft een aanzuigende werking op mkb'ers die meer impact willen maken. Op deze manier wordt concurrentie op maatschappelijke waarde de norm bij overheidsaanbestedingen; een ambitie die tegelijk een sterke impuls en handvatten biedt aan het (reguliere) bedrijfsleven en sociale en solidaire organisaties om maatschappelijke waarde bij de eigen inkoop centraler te stellen.

Artikel 2.82 van de Aanbestedingswet is doorontwikkeld en dient niet meer uitsluitend ter verbetering van de arbeidsmarktparticipatie van mensen in een kwetsbare positie, maar ook voor bijvoorbeeld circulariteit, biodiversiteit, ketenverantwoordelijkheid en andere maatschappelijke thema's. Oftewel in lijn met de huidige beweging rond MVOI, breder dan arbeidsparticipatie en met betrekking tot impact op het volledige speelveld. Hierbij helpt maatwerk, zoals verkleining van percelen, voorbehouden opdrachten en creatieve gunningscriteria. Ook zijn er verschillende best practices die als voorbeeld dienen voor het gunnen van opdrachten aan gemeenschappen en andere initiatieven die zich richten op de sociale en solidaire economie.

Acties

Nationale overheid

Regionale overheden

Lokale overheden

- **Pas principes van maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkoop (MVOI) structureel toe binnen alle aanbestedende diensten**
Sluit aan bij het manifest MVOI en werk vanuit een eigen, binnen de organisatie breed gedragen actieplan.
- **Stel landelijk een streefpercentage voor impact als norm om maatschappelijke waarde een expliciet onderdeel van inkoopbeslissingen te maken**
- **Stem publieke inkoopcriteria af op ESG- en CSRD-indicatoren**
Hiermee worden publieke en private inkoopvragen zoveel mogelijk gestroomlijnd en ontstaat duidelijkheid voor inschrijvers.

Kennisinstellingen

- **Ontwikkel per MVOI-thema impactwaarden die als gunningscriteria toepasbaar zijn**
Gebruik methoden zoals true pricing om maatschappelijke waarde zichtbaar en vergelijkbaar te maken.
- **Betrek structureel ervaringsdeskundigen en mensen op de werkvloer bij het bepalen van valide maatschappelijke impact**
Dit is essentieel voor meetmodellen die aansluiten op de praktijk en die niet in tussenlagen blijven hangen.

Sociale en solidaire organisaties

- **Breng in gezamenlijkheid, zowel ondernemingen als maatschappelijke initiatieven, zorgen over de uitvoerbaarheid van impactindicatoren in kaart: ontwikkel een advies voor de rijksoverheid om bureaucratische lasten te beperken**
Hierbij is een belangrijk aandachtspunt dat we voorkomen dat nieuwe systemen te ingewikkeld worden voor kleinere organisaties en daardoor vooral gevestigde belangen versterken, in plaats van de mensen en organisaties waar het om gaat.

3. Impactfinanciering

Doelstelling: *Impactfinanciering, waaronder resultaatfinanciering, is in 2030 vanzelfsprekend onderdeel van het financiële systeem.*

De beoordelingsmogelijkheden van investeerders, fondsen en overheden zijn in 2030 minder eenzijdig gericht op financieel rendement en veel sterker op aantoonbare maatschappelijke impact. Dit vraagt om het opschalen van impact- en resultaatfinanciering, het ontwikkelen van nieuwe verdien- en financieringsmodellen en het ondersteunen van financiers met kennis, begeleiding en inzicht in de relevante fiscale instrumenten.

Er is in 2030 een samenhangend continuüm van financieringsmogelijkheden dat aansluit op de dynamiek en diversiteit van de impacteconomie. Een gevarieerd aanbod dat aansluit op de verschillende ontwikkelstadia en bedrijfs- en verdienmodellen is essentieel, zodat initiatieven in elke ontwikkelingsfase passende ondersteuning en financiering vinden. Zo is de beweging richting *place-based impact investing* in 2030 uitgegroeid tot een landelijk dekkend netwerk van regionale en lokale sociale impactfondsen.⁹ Op landelijk niveau heeft het Sociaal Innovatiefonds structureel vorm gekregen. Dit fonds verstrekt leningen aan werkgevers om te investeren in duurzame banen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er meerdere publiek-private fondsen gericht op een brede waaier aan ontwikkelingsfasen en impactgebieden – zoals het Brabant Outcomes Fund (BOF),¹⁰ dat is gericht op het verstrekken van financiële en niet-financiële ondersteuning voor duurzame opschaling van ondernemers die werken aan sociale impact. Tot slot wordt er een nationale impact-investeringsagenda opgesteld, met betrokkenheid van de Netherlands Advisory Board on Impact Investing.

Resultaatfinanciering is in 2030 uitgegroeid tot een veelgebruikt instrument om organisaties te waarderen voor de impact die zij realiseren. Dit geldt ook voor de waardering vanuit publieke middelen voor gerealiseerde maatschappelijke uitkomsten. Deze waarderingwijze stimuleert gemeenten, donateurs en uitvoerende organisaties om helder vast te leggen welke resultaten centraal staan, hoe deze worden gemeten en welke maatschappelijke en financiële waarde die vertegenwoordigen.

Daarnaast doet de overheid ervaring op met garantiestellingen, bijvoorbeeld via een publiek garantiefonds of andere investeringen. Door garanties af te geven voor investeringen die op de markt als te risicovol worden gezien, fungeert een publiek garantiefonds als risicobuffer: de overheid dekt een deel van het mogelijke verlies af, waardoor private financiers vertrouwen krijgen om toch in te stappen. Dit is van belang voor investeringen die maatschappelijk zeer renderen, maar private partijen te beperkt zekerheid bieden om vanzelfsprekend financierbaar te zijn.

Ook komt voor brede maatschappelijke impact structureel publieke financiering beschikbaar. Dit is een aanvulling op de voorheen nog vaak incidentele publieke financieringsvormen (veelal subsidies), waarmee het voor organisaties mogelijk wordt om te investeren in maatschappelijke waarde die zich op termijn terugbetaalt.

Tot slot faciliteert de nationale overheid met niet-financiële ondersteuning, onder andere met het opzetten van centrale informatiepunten voor organisaties die vragen over impactfinanciering hebben. Deze informatiepunten zijn ingebed in bestaande loketten, zoals de Kamer van Koophandel, en bieden een overzicht van nationaal beschikbare instrumenten, met verwijzingen naar regionale fondsen en lokale ecosystemen. Het loket bedient ook (institutionele) financiers die hun middelen meer op impact willen inzetten.

Acties

Financiers

- **Versterk de samenhang tussen publieke, private en maatschappelijke kapitaalstromen**
Organiseer een landelijk netwerk van impactfinanciers en ontwikkel vanuit die samenwerking een nationale impact-investeringsagenda.
- **Benut inzichten die zijn opgedaan met onder meer place-based impact investing en regionale impactcoalities**
Verbind financiering aan instrumenten die sturen op impact – zie thema 1.

Regionale overheden

Lokale overheden

- **Start of versterk publiek-private investeringen**
Het Brabant Outcomes Fund en Social Impact Fondsen kunnen hierbij als voorbeeld dienen: hoe zijn maatschappelijke opgaven te koppelen aan economische activiteiten en kunnen belemmeringen voor impactondernemingen weggenomen worden? Voor dataverzameling kan gekeken worden naar welzijnsdashboards op wijkniveau.
- **Voer een haalbaarheidsonderzoek uit naar de oprichting van lokale impactfondsen in de regio's waar al een impactnetwerk actief is**
De steden en regio's waar een dergelijk fonds nu al actief is, waaronder Rotterdam, Den Haag en binnenkort Utrecht, Amsterdam en Zuid-Kennemerland en IJmond, kunnen als voorbeeld dienen.

Nationale overheid

- **Faciliteer een landelijk dekkend netwerk van lokale impactfondsen**
- **Zorg voor structurele voortzetting van het Sociaal Innovatiefonds en start op andere impactgebieden met vergelijkbare publiek-private fondsen**
- **Richt voor zowel organisaties als financiers een landelijk informatiepunt over impactfinanciering in**
Dit biedt overzicht van beschikbare instrumenten en verwijst naar regionale en lokale structuren, zoals Social Impact Fondsen en het Brabant Outcomes Fund.

- **Verken een publiek garantiefonds dat de financiering voor sociale en solidaire entiteiten ondersteunt en borgt**
Hierbij kan gekeken worden naar een vergelijkbaar instrument als de Borgstelling MKB-kredieten.
- **Verken de inzet van fiscale maatregelen die een gelijk spelveld mogelijk maken**
Denk aan lagere werkgeverslasten voor organisaties die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt inzetten, differentiatie in belasting op activiteiten met lage maatschappelijke waarde, investeren in impactfondsen of impactorganisaties fiscaal stimuleren.
- **Zet in op Europese regelgeving die mogelijk maakt dat financiële instellingen lagere kapitaalvereisten hanteren voor impactgedreven organisaties en oplossingen die aantoonbaar bijdragen aan transities**
- **Veranker in regelgeving en toezicht dat financiële instellingen hun financierings- en beleggingsbeleid in lijn brengen met vastgestelde transitieplannen**
Inclusief concrete doelen, tijdspaden en impactindicatoren.

4. Sociale (digitale) innovatie

Doelstelling: *Sociale en solidaire organisaties zijn in 2030 een drijvende kracht achter maatschappelijke en sociale innovatie en digitale inclusie.*

De activiteiten uit het in 2024 gestarte **National Competence Centre for Social Innovation¹¹** zijn verankerd en duurzaam gefinancierd. Nederland is onderdeel van een Europees netwerk van nationale competentiecentra,

waardoor internationale kennisuitwisseling bestaat en het mogelijk wordt om aanspraak te maken op Europese financiering voor het opschalen van sociale innovaties.

Sociale en solidaire entiteiten ontwikkelen digitale en AI-toepassingen die publieke waarde vooropstellen.

Daarnaast worden organisaties structureel ondersteund bij het (door)ontwikkelen van vaardigheden voor digitalisering, inclusief AI.

Commons en coöperatieve modellen zijn erkend als belangrijke bouwstenen in de digitale en maatschappelijke infrastructuur van Nederland voor de onafhankelijkheid van 'Big Tech'.

De sociale economie speelt daarmee een actieve rol in het ontwikkelen van digitale vaardigheden en draagt zo bij aan een inclusieve digitale transitie die hand in hand gaat met digitale weerbaarheid en autonomie.

Acties

Regionale overheden

Lokale overheden

Netwerkpartijen

- **Faciliteer kennisdeling en ondernemerschap in verantwoorde technologie**
Zorg voor structurele kennisdeling en actieve ondersteuning, onder meer via shared service centers en incubatorprogramma's voor sociale en digitale innovatie.

Kennisinstellingen

- **Sluit aan bij de beweging van National Competence Centres for Social Innovation**
Bouw mee aan het bestaande Nederlandse Competence Centre om samenwerking, kennisopbouw en uitvoeringskracht rond sociale innovatie structureel te versterken in academisch en toegepast onderzoek.

Nationale overheid

- **Bouw aan een publieke digitale infrastructuur**
Ontwikkel een expliciete landelijke digitale infrastructuur gebaseerd op *digital commons*, open source en publieke eigendomsvormen. Dit voorkomt dat publieke middelen en data automatisch bij grote commerciële techbedrijven

belanden en bevordert systemen met gedeelde governance en decentrale besluitvorming.

- **Stimuleer impact-tech**
Creëer ruimte voor AI- en digitale toepassingen die maatschappelijke waarde centraal stellen, onder de voorwaarde dat deze soeverein en ethisch worden georganiseerd.
- **Ontwikkel juridische kaders voor maatschappelijke technologie**
Maak organisatievormen en juridische structuren die impact-tech ondersteunen mogelijk, zodat digitale innovaties op een verantwoorde manier kunnen worden ontwikkeld en ingezet.
- **Blijf in alle sectoren betrokken bij de opschaling van sociale innovatie**
Gebruik het National Competence Centre om innovatie te versterken, te borgen en internationaal uit te wisselen, en zorg dat landelijke betrokkenheid aanwezig blijft bij de groei en doorontwikkeling van initiatieven. Organiseer capaciteit om Europese financiering voor het schalen van sociale innovaties aan te boren. Volg leidraden zoals die van de OECD rondom sociale innovatie voor een sociale en solidaire economie.¹²

5. Onderwijs

Doelstelling: *De principes van een toekomstbestendige, weerbare, sociale en solidaire economie zijn verankerd in het onderwijs.*

Deze doelstelling is gebouwd op twee sporen: onderwijs voor jongeren en Leven Lang Ontwikkelen (LLO) met een sterke focus op skills. Een doorlopende leerlijn van primair tot hoger onderwijs verankert sociaal ondernemerschap en maatschappelijke impact stevig in het economie-curriculum, terwijl leerlingen, studenten en jongvolwassenen via toegankelijke programma's en lokale initiatieven worden gestimuleerd om in hun eigen omgeving te experimenteren. Dit bevordert innovatie en versterkt de verbinding tussen onderwijs, overheid, ondernemerschap én (collectief) initiatiefnemerschap. Hier ontstaat wederkerigheid: met bijvoorbeeld leerwerktrajecten creëren sociaal ondernemers voor mensen die gehinderd worden door drempels op de arbeidsmarkt de mogelijkheid om mee te doen aan LLO. Sociaal ondernemers integreren LLO in leerwerktrajecten en dienstverbanden als bijdrage aan de persoonlijke en professionele ontwikkeling van hun medewerkers.

LLO en skillsgericht werken zijn volledig geïntegreerd in de sociale en solidaire economie, met een breed en toegankelijk scholingsaanbod voor alle sociale ondernemingen en initiatieven. Leiderschap vormt daarbij een cruciale pijler voor systeemverandering: vernieuwende leiderschapsprogramma's brengen ambtenaren en sociale en solidaire organisaties op alle niveaus samen, gericht op persoonlijke groei, samenwerking en duurzaam leiderschap. Hierdoor komen bottom-up bewegingen en top-down structuren dicht bij elkaar en ontstaat een dynamische wisselwerking tussen beleid en praktijk.

Zo ontwikkelt Nederland zich tot een voorbeeldland waarin een sociale en solidaire economie floreert en waarin overheid, onderwijs en ondernemers gezamenlijk bouwen aan een inclusieve en duurzame samenleving, gedragen door leren, experimenteren en samenwerken.

Acties

Regionale overheden

Lokale overheden

Netwerkpartijen

- **Versterk een doorlopende leerlijn impactondernemerschap én (collectief) initiatiefnemerschap**
Integreer impactondernemerschap verder in het onderwijs en in Leven Lang Ontwikkelen (LLO), inclusief skillsgericht werken en leiderschap binnen de sociale en

solidaire economie. Ontwikkel deze lijn door naar de koppeling met (collectief) initiatiefnemerschap, zoals commons of burgerinitiatieven.

- **Zet middelen, inclusief EU-subsidies, strategisch in om een inclusieve infrastructuur te versterken**
Deze infrastructuur is niet uitsluitend gericht op kraptesectoren, maar juist op duurzame inzetbaarheid en brede maatschappelijke waardecreatie.

Nationale overheid

- **Veranker impact- en sociaaleconomisch onderwijs in schoolcurricula**
Integreer sociaal ondernemerschap en maatschappelijke waardecreatie structureel in het primair, voortgezet en hoger onderwijs. Maak hierbij gebruik van initiatieven als het SER Jongerenplatform, dat advies geeft over diverse onderwerpen die jongeren direct raken.
- **Stimuleer structureel Leven Lang Ontwikkelen (LLO)**
Houd financierings- en subsidieregelingen voor Leven Lang Ontwikkelen beschikbaar, zoals nu gebeurt via de LLO-katalysator. Zoek daarnaast inspiratie bij de actie-agenda Leven Lang Ontwikkelen van de SER om initiatieven voor LLO aan te moedigen en te helpen.
- **Verken de mogelijkheden om de financiering van de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) voort te zetten**
Hiermee blijven ontwikkelkansen voor jongeren in maatschappelijke contexten breed toegankelijk.

Eindnoten

Deel I: Inleiding en context

- ¹ De nationale strategie wordt ontwikkeld binnen een bredere Europese en internationale beleidscontext, waarin de sociale en solidaire economie stevig wordt gestimuleerd. Voorbeelden hiervan zijn het Social Economy Action Plan van de Europese Commissie, de Verklaring van Luxemburg in 2025 en de resoluties van internationale organisaties zoals de ILO (International Labour Organization), OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, in Nederland bekend als de OESO) en de Verenigde Naties. Deze context bevestigt het belang van een gecoördineerde aanpak om de sociale en solidaire economie te ondersteunen en te laten floreren.
- ² Sociaal-Economische Raad (SER). *Sociale ondernemingen: een verkennend advies*. 2015. www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2015/sociale-ondernemingen.pdf. Geraadpleegd: 14 maart 2026.
- ³ Bron: Code Sociale Ondernemingen. “De 5 principes van de Code Sociale Ondernemingen”. codesocialeondernemingen.nl/over-de-code/de-5-principes. Geraadpleegd: 14 maart 2026.
- ⁴ Factsheet van de OESO over de sociale economie en sociale innovatie in Nederland. www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/social-economy-and-social-innovation/country-fact-sheets/country-fact-sheet-netherlands.pdf. Geraadpleegd: 15 maart 2026.
- ⁵ Bron: Innovatiespotter, maart 2026, in opdracht van de City Deal Impact Ondernemen. Innovatiespotter stelt de volledige analyse beschikbaar op www.innovatiespotter.nl/2026/04/impact-agenda-2026.

Deel II: Impact Agenda 2030

- ¹ “In tegenstelling tot sociale ondernemingen, Benefit Corporations of de aanzet voor de BvM stelt steward-ownership geen expliciete maatschappelijke missie verplicht. Een steward-owned bedrijf kan expliciet streven naar een duurzame wereld, zoals Odin of Patagonia, maar evengoed gericht zijn op het leveren van kwalitatief goede producten of diensten, zoals Carlsberg, Bosch of Maersk. Het model legt de focus niet op het ‘wat’, maar op het ‘hoe’ en waarborgt een structuur die langetermijngericht ondernemen mogelijk maakt.” Bron: “Steward-ownership: een alternatief eigendomsmodel voor (sociale) innovatie”. Nina de Korte en Martijn Jeroen van der Linden. *Holland Management Review* 215 - juli/september 2025.
- ² Een van de voorbeelden is Rotterdam, waar de coalitie zich richt op het versterken en professionaliseren van sociaal ondernemerschap en op het stimuleren van regulier bedrijfsleven om socialer te ondernemen. De coalitie zet in op kennis- en ervaringsuitwisseling om het ecosysteem te versterken en van andere regio’s te leren. Meer informatie over de Rotterdam Impact Coalitie is te vinden op de website van ecosysteembouwer Voor Goed: www.voorgoedagency.nl/ric. Inzichten uit Rotterdam en vanuit impactcoalities en -samenwerkingen elders in Nederland, zijn te lezen in de publicatie *Bouwen op lokale energie – Impact ondernemen versterken in netwerken en coalities* (2026) van de City Deal Impact Ondernemen: citydealimpactondernemen.nl/bouwen-op-lokale-energie-de-city-deal-duikt-in-impactnetwerken-en-coalities.
- ³ Overzicht van gebieden waarin het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid wordt uitgevoerd: www.leefbaareneveilig.nl/gebieden. Geraadpleegd: 15 maart 2026.
- ⁴ Bron: Sociaal-Economische Raad (SER). “Wat is de SER?”. www.ser.nl/nl/ser/over-ser/wat-is-de-ser. Geraadpleegd: 15 maart 2026.
- ⁵ Bron: Sociaal-Economische Raad (SER). “Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO)”. www.ser.nl/nl/thema/imvo. Geraadpleegd: 15 maart 2026.
- ⁶ International Cooperative Alliance: ica.coop/en.
- ⁷ Redes de Economía Alternativa y Solidaria (REAS): reas.red.
- ⁸ SEO Economische Onderzoek. Nieuwe Economie Index: NEx-24. 2024. www.seo.nl/publicaties/nieuwe-economie-index-nex-24.
- ⁹ City Deal Impact Ondernemen. “Vijf jaar place-based impact investing in Nederland: “Het loont om de krachten te bundelen””. citydealimpactondernemen.nl/vijf-jaar-place-based-impact-investing-in-nederland-het-loont-om-de-krachten-te-bundelen.
- ¹⁰ Brabant Outcomes Fund. www.brabant.nl/bof
- ¹¹ Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. “National Competence Centres for Social Innovation Working Group (NCC WG)”. www.uitvoeringvanbeleidszw.nl/subsidies-en-regelingen/algemene-informatie/national-competence-centres-for-social-innovation-working-group-ncc-wg.
- ¹² Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). “Social economy and social innovation”. www.oecd.org/en/topics/social-economy-and-social-innovation.html.

Medewerkers van de volgende organisaties hebben gezamenlijk bijgedragen aan de Impact Agenda 2030:

Gemeente Amsterdam

Hogeschool van Amsterdam

Avans University of Applied Sciences

Breedweer

Ministerie van Buitenlandse Zaken

City Deal Impact Ondernemen

Coders Beyond Borders

Commons Network

Gemeente Den Haag

Stichting EC-O

Gemeente Emmen

Forward-Inc

Foenix

GreenFox Social Return

Hanze

Impact door groei

Impact House - Grant Thornton

Stichting Join Us

Branchevereniging Kringloop

Nederland

LSA Bewoners

Atelier MADE HERE

Meetellen

Milieuwerk

NewBees

Provincie Noord-Brabant

De Omslag

Oranje Fonds

Platform31

Rabo Foundation

De Regenboog Groep

Roads

Gemeente Rotterdam

Social Capital

Social Enterprise NL

Social Finance NL

Social Impact Fonds Rotterdam

Starters

Stichting Stadsgarage

Studeren en Werken Op Maat

Taaly

THRIVE Institute

Gemeente Utrecht

Hogeschool Utrecht

Voor Goed

Stichting Waag Society

De Impact Agenda 2030 wordt verder omarmd door:

2100

Alexander Impact

Pjotr Anthoni

PwC Community Program

Van Breugel Impactonderzoek & advies

Gijs Bosch

Relatiemanager Publieke

Stakeholders, KVK

Niels Bosma

Hoogleraar Social Entrepreneurship,

Universiteit Utrecht

Buzinezzclub Foundation

The Colour Kitchen

Code Sociale Ondernemingen

CRE8

Stichting DOEN

Bureau Ervaring Spreekt

Karin Geuijen

Universiteit Utrecht

Gemeente Haarlem

IMPACTo24

Impacto33

Impact Economy Foundation

Impact Institute

Impact Oost

Innovatiespotter

JvdP Procurement Consultancy

Kemkes e.a.

KplusV

Ruud Meijer

Aanjager impact ondernemen,

gemeente Haarlem

Stichting MKB Financiering

Annerieke Nijenhuis

PwC Community Program

Gemeente Nijmegen

Claudia van Orden

Lector Familiebedrijven, Hogeschool

Windesheim

Out of Office

PATHFINDER

Resilt

ROZ Ondernemerspunt

Social Finance Matters

Social Handprint by MAEX

True Price

Vanhulley

Ingrid van Zimmeren

Programmamanager arbeidsmarkt

& menselijk kapitaal, gemeente

Dordrecht en Drechtsteden

Zinnen met impact